

LA MONEDA DE MANRESA I LA SANTA IRA DEL SENYOR BENET I CLARÀ (*)

M. Crusafont i Sabater
A. M. Balaguer i Prunés

Aquesta és la rèplica a l'article que Albert Benet publicava en el número passat de la nostra revista i que per suposat publiquem íntegrament a fi i efecte d'aportar més opinions al tema de la Moneda manresana.

En primer lloc fora aconsellable al Sr. Benet, una mica de tranquil·litat i el suggeriment de poder dedicar les seves energies negatives a combatre altres qüestions més urgents i comprometedores com les proves nuclears, la fam d'alguns pobles o la guerra, tot reservant per als estudis històrics les seves hores de serenitat, si les té.

La raó és molt senzilla. La història no és una ciència exacta, no permet fer una demostració matemàtica amb tot el rigor. Una vegada obtingudes les dades, sempre tant fragmentàries, hem de fer una hipòtesis plausible sobre la base d'aplicar un bon criteri per a obtindre-la. Aquesta és la clau i el que fa un bon historiador, sempre, naturalment, d'haver exhaurit fins on sigui possible, les fonts d'informació.

Ja es comprèn que la incertesa d'haver pogut obtenir les bases necessàries deixa sempre una porta oberta a un canvi d'interpretació si un dia apareixen noves dades que arriben a desdir les que hom posseïa en el moment de fer la interpretació. Dit d'una altra manera, l'historiador no podrà mai fer afirmacions radicals. I si les fa, Sr. Benet, no serà pas un bon historiador.

D'altra banda, una conclusió és el resultat d'acceptar per bons un conjunt d'indicis en un sentit, sense que, malauradament mai o gairebé mai, n'hi deixin d'haver en un altre sentit. Dit d'una altra manera, els camins a escollir poden ser molts i hom ha de fer la tria, sempre amb bon criteri, tot fent balanç dels arguments a favor i en contra. Si hom aplica un bon criteri en l'anàlisi rigorosa de les dades trobarà moltes teories a defensar. Gairebé sempre hi han arguments per a pensar que tot pogué succeir altrament, no decantant-se pels més plausibles el camí serà obert a deixar-se dur per sentimentalismes, ben legítims per cert, però més propis de la lírica que de la història.

Un numismàtic força eminent afirmava que les monedes que duïen gravades la paraula MONSON eren fetes a Jaca i les que duïen gravat IACCA ho eren a Saragossa, etc. La persona esmentada, naturalment, treia conclusions sense bon criteri, però no li mancaven arguments.

Diguem en un primer lloc que nosaltres no hem negat mai la possibilitat de l'existència d'una moneda de Manresa. La nostra posició és la següent:

1- No es coneix tal moneda.

2- No existí cap comtat diferenciats amb el seu compte específic, ni hi ha documents que parlin de la seva encunyació. La denominació de comtat de Manresa no és provatòria i ja donem altres exemples d'aplicació d'aquesta denominació que mostra que designen clarament una contrada o una comarca. En qualsevol cas, Manresa hauria estat un comtat sense comte específic i la moneda l'hauria d'haver batut el bisbe de Vic, fet del qual no n'hi ha cap constància.

3- Les cites de moneda a Manresa no són provatòries per elles mateixes, ja que poden referir-se a la moneda corrent a Manresa, la qual podria ésser diferent de la de Vic si, com suposavem nosaltres, s'hi havia extès la circulació de la moneda de Barcelona que era bruna i de baixa llei, mentre que la vigatana era encara d'argent. I si algú ens vol defensar el contrari no ens hi posarem nerviosos.

Aquí podria acabar-se el nostre comentari si el Sr. Benet s'hagués limitat a defensar la seva tesi amb la deguda correcció. Però com que

aquest senyor perd la serenitat i arriba a posar en dubte la nostra competència professional, ens veurem obligats a rebatre els seu article punt per punt.

La part introductòria, en la qual el Sr. Benet es manifesta a l'aguait de l'esperat treball nostre per saltar-nos tot seguit al damunt, és ben poc seriosa i no fa més que denotar l'actitud poc serena a la que ens referíem. La distinció que fa entre historiadors i numismàtics és mancada de seriositat. Nosaltres som historiadors (amb títol expedit per la Universitat Autònoma de Barcelona) i ens dediquem, sobretot i no exclusivament, a la numismàtica i a la història de la moneda, que constitueix una part de la història tan digna com qualsevol altra. Si el Sr. Benet estés al cas dels estudis en el terreny de monetari, cosa que hauria de fer tothom qui es dediqui a fer treball de síntesis, coneixeria la revisió que varem publicar a **Acta Numismática**, 15 del seu primer treball. Ja assenyalarem en aquella ocasió que no es pot fer història seriosa amb actituds «d'incondicionalitat» com agudament li atribuïa al comentarista de **Dovella**.

A/ No tenim cap especial animació envers una possible moneda de Manresa com es vol fer pensar, menys encara quan un de nosaltres és manresà. Si acceptem per bones les cites de moneda de Vic, Barcelona o de Cerdanya, per exemple, i no les de Manresa ho fem per poderoses raons: les monedes en aquests cassos o bé són

conegudes físicament i, en conseqüència innegables, o bé hi ha altra documentació complementària que fa probable la seva existència, com és el cas de Cerdanya, que pren força per l'usatge **Cunctis Pateat**.

B/ Els documents donen detalls sobre el tipus de moneda a pagar, si hi ha possibilitat de confusió i, sinó, indiquen senzillament tants sous o tants diners. Si la moneda pròpia o legal a Manresa era la vigatana, però a Manresa hi corria la de Barcelona, calia fer aquesta distinció i es pot interpretar en el sentit de la moneda que corre a Manresa sense que hagi d'ésser obligatòriament feta a Manresa. Hi ha infinitat de documents que parlen de la moneda que corre en un lloc determinat i que no és del lloc.

C/ Que les cites siguin quatre o sis no canvia res.

D/ Suposar el Bages «envaït» de moneda de Calaf amb la base de quatre cites d'aquesta moneda no té cap seriositat. Les dues cites que nosaltres donem es situen a Conill, tocant a Calaf, i a Cardona mateix. Les que dona Benet, no sabem perquè, no ho diu. El quadre que dona no té cap utilitat sense la data del pagament i el lloc de la transacció, a més de la referència documental. Això darrer no se li hauria d'haver de recordar a un historiador.

E/ Nosaltres no donavem raó d'aquesta afirmació (que la moneda dita de Manresa no podia ésser la

de Ramon Berenguer III) a la breu nota de la **Catalunya romànica** (3) però sí en un dels treballs que li donàvem suport. Efectivament a la p. 37 de la nostra **Numismática de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval**, justificàvem l'emissió dins del programa de recuperació patrimonial del comte barceloní i, per tant, la seca emissora havia d'ésser probablement a Vic mateix.

F/ Quan el Sr. Benet hagi «donat a llum» com ell diu als seus estudis sobre l'existència d'un comtat de Manresa «totalment independent» ja ens l'estudiarem. Malgrat tot seguim sense un comte específic i sense motivació per una segona seca del bisbe de Vic que és la qüestió que estem debatent. Cal tenir present que el bisbe de Vic no era el comte d'Ausona. Aquest comtat pertanyia al comte de Barcelona i el bisbe de Vic tenia una concessió de la moneda del comtat d'Ausona. Com més vulguem diferenciar un comtat de Manresa, sempre en mans naturalment del comte de Barcelona, més improbable ens apareixeria la idea que el bisbe de Vic pogués tenir-hi un taller monetari.

G/ Nosaltres potser ignorem moltes coses de la història de Cardona i de tants altres temes, però sabem quelcom més que el Sr. Benet. El castell de Cardona fou alienat el 1057 per 33 anys i al seu termini, l'any 1090 el comte Folch l'alienà de nou en feu al comte de Cerdanya pel preu de mil unces d'or. Trobarà el document complet

a J. Serra Vilaró **Els senyors de Cardona**. Tarragona 1966 pp. 135-138. Un llibre força vellet i potser fonamental sobre Cardona, no creu?

Per altra banda, el mateix document figura al **Liber Fendorum Maior** doc. 218 (ed. F. Miquel Rosell, 1950), la qual cosa fa encara més incompreensible el seu desco-neixement.

H/ No hem dit enlloc que els vescomptes de Cardona mai haguessin encunyat al castell de Cardona sinó que ens limitem a donar una raó per a l'emissió a Calaf. D'altra banda el Sr. Navas no dóna cap altre document que els recollits per nosaltres al llibre **Numismática de la Corona...** abans citat. La única diferència és que nosaltres donem la cita documental, cosa que no fa aquest autor. D'altra banda l'article de Navas és ple d'errors: Cardona no va encunyar a la Guerra dels Segadors (això prové d'una mala lectura de Campaner), la moneda 18 que dóna a Arbeca és en realitat del Camp de Tarragona, la pallofa 5 i a 6 són d'Olesa, etc. La moneda feta a Cardona no és qüestió de convicció o no, com diu Benet. Dret de moneda no indica automàticament existència de moneda. Si hi ha dret i no hi ha prova de l'existència de moneda no hi ha cap possibilitat de convicció ni en un sentit ni en un altre. Senzillament no podem afirmar ni negar la seva existència.

Benet retreu finalment un comentari aparegut a la solapa del llibre d'un de nosaltres sobre el dis-sentiment del tribunal que el premià en alguns aspectes de la interpretació històrica. Ningú que conegui els components del tribunal (que consten amb noms i cognoms) li escaparà el sentit d'aquest comentari que a nosaltres ens omple de satisfacció. El professor Beltrán (l'únic

historiador titulat del tribunal) és aragonès; El Sr. Collantes és un conegut membre de l'Opus Dei, i hi ha sis membres del tribunal que són de Madrid. Nosaltres presentàrem la història catalana com esdevingué, no com l'expliquen Cinca enllà. S'ha de tenir pa a l'ull per no saber entendre el sentit del seu dis-sentiment.

Finalment, el Sr. Benet hauria de revisar millor el que escriu abans de decidir-se a signar com a «Catedràtic».

Exemples: 1- A la pàgina 8 del seu primer article diu que la moneda de Manresa és de plata, mentre que a la pàgina 6 del seu segon article diu que és de billó i de baixa llei. En què quedem?

2- A la pàgina 7 del primer article diu que no es coneix cap dels exemples de la moneda que els vescomtes de Cardona encunyaren a Calaf. Nosaltres en publiquem una a la nostra **Numismática de la Corona...** ja citada ja llibre que el Sr. Benet demostra conèixer, quant menys al segon article. O bé és que vostè, igualment com el Sr. Navas (3) cita els llibres mirant la tapa i sense llegir-ne el contingut?

Pel que fa a la moneda de Manresa, la nostra posició en resum, és la següent:

La moneda de Manresa podria existir. Si no atorguessim cap possibilitat a la seva existència no hi hauríem dedicat un apartat de la **Catalunya Romànica**. Ara bé, la moneda de Manresa de moment no ens ha arribat pas. El context no sembla, al nostre criteri, gaire favorable. En conseqüència ens inclinem a pensar que le cites de moneda «de Manresa» volen expressar «moneda **curculant** a Manresa». Si algun dia aparegués la moneda manresana o es trobessin proves documentals rectificariem gustosament. Un de nosaltres com

a manresà i l'altre, si més no, com a pare de dos hemimanresans. I si els de Manresa consideressin que no n'ha de fer res (que en les coses de Manresa són molt seus) ens deixarien quant menys com a catalans i com a historiadors ens alegressim per l'aparició d'una nova moneda que enriquiria la nostra història monetària.

Al Sr. Benet li voldríem recordar que la interpretació de la història no és fàcil i gairebé mai evident. La rotunditat de les seves afirmacions, més que no pas els gratuïts atacs que ens dirigeix, ens convencen de la seva poca talla com a historiador.

NOTES

(*) Vid. A. BENET I CLARÀ, «La circulació de Moneda a Manresa durant els segles X XI. El problema de la moneda de Manresa» *Dovella*, 15, març 1985, pp. 7-9 i especialment a la continuació o una segona part del mateix treball a *Dovella*, 21, gener de 1987, pp. 5-8.

(1) CRUSAFONT I SABATER, M. i BALAGUER I PRUNÉS, Anna M., «La moneda de Manresa» *Catalunya Romànica. El Bages, XI, Fundació Enciclopèdia Catalana*, 1984, p. 72.

(2) CRUSAFORT I SABATER, M. *Numismática de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*, Madrid, 1982.

(3) NAVAS I ORTIZ, Manue, «Les monedes de Cardona. Encunyacions locals i dels senyorius de la Casa de Cardona. *Butlletí del Patronat Municipal de Museu*, núm. 3, desembre 1984, pp. 24-30.